

Pełnoletność i piecza zastępcza a samodzielność finansowa

Piątą częścią cyklu nt. samodzielności finansowej dotyczy osiągnięcia pełnoletności w pieczy zastępczej. Trzeba być uważnym, bo właśnie tutaj mamy często do czynienia ze zmianą statusu z opiekuna prawnego na opiekuna faktycznego.

Jacek Pakuła 28 lipca 2023

W myśl przepisu art. 88 ust. 2 pkt 4 PSWiN - czwarta przesłanka samodzielności finansowej łączy się z osiągnięciem pełnoletności przebywając w pieczy zastępczej. Przepis wydaje się dość prosty, to jednak należy pochylić się nad jego treścią i poczynić kilka uwag.

Po pierwsze, ustawodawca wyraźnie wskazuje, że chodzi o osiągnięcie pełnoletności przebywając w pieczy zastępczej. Należy więc łączyć to zdarzenie z konkretną datą dzienną. Warto w tym miejscu odwołać się przepisów Kodeksu cywilnego i art. 10, zgodnie z którym:

§ 1. Pełnoletnim jest, kto ukończył lat osiemnaście.

§ 2. Przez zawarcie małżeństwa małoletni uzyskuje pełnoletność. Nie traci jej w razie unieważnienia małżeństwa.

Co do zasady, chodzi o studenta, który swoje 18. urodziny osiągnął przebywając w pieczy zastępczej. Przepis art. 10 § 2 wskazuje na wyjątek, o którym mowa w art. 10 ustawy - Kodeks rodziny i opiekuńczy:

§ 1. Nie może zawrzeć małżeństwa osoba niemająca ukończonych lat osiemnastu. Jednakże z ważnych powodów sąd opiekuńczy może zezwolić na zawarcie małżeństwa kobiecie, która ukończyła lat szesnaście, a z okoliczności wynika, że zawarcie małżeństwa będzie zgodne z dobrem założonej rodziny.

§ 2. Unieważnienia małżeństwa zawartego przez mężczyznę, który nie ukończył lat osiemnastu, oraz przez kobietę, która nie ukończyła lat szesnastu albo bez zezwolenia sądu zawarła małżeństwo po ukończeniu lat szesnastu, lecz przed ukończeniem lat osiemnastu, może żądać każdy z małżonków.

§ 3. Nie można unieważnić małżeństwa z powodu braku przepisane go wieku, jeżeli małżonek przed wytoczeniem powództwa ten wiek osiągnął.

§ 4. Jeżeli kobieta zaszła w ciążę, jej mąż nie może żądać unieważnienia małżeństwa z powodu braku przepisane go wieku.

Są to jednak wyjątki i co do zasady organ stypendialny oceniając, czy student słusznie powołuje się na przesłankę osiągnięcia pełnoletności przebywając w pieczy zastępczej, będzie przyjmować tutaj jako podstawę datę 18. urodzin. Oczywiście, jeśli faktycznie np. chodziłoby o studentkę, którą w wieku 17 lat zawarła związek małżeński to data zawarcia związku małżeńskiego będzie punktem wyjścia, czy faktycznie wtedy znajdowała się ona w pieczy zastępczej. Wymaga to jednak aktywności ze strony studentki i udokumentowania chociażby przez okazanie aktu zawarcia związku małżeńskiego.

Po drugie, piecza zastępcza musi być rozumiana zgodnie z przepisami ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Piecza zastępcza jest sprawowana w formie rodzinnej lub instytucjonalnej (art. 34). O umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej co do zasady orzeka sąd; możliwe jest jednak umieszczenie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej na podstawie umowy zawartej między rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka a starostą właściwym ze względu na miejsce zamieszkania tej rodziny lub miejsce prowadzenia rodzinnego domu dziecka (art. 35). Wreszcie, regułą jest to, że

objęcie pieczęcią zastępczą następuje na okres nie dłuższy niż do osiągnięcia pełnoletności, chociaż ustawodawca dopuszcza wydłużenie tego okresu nie dłużej jednak niż do ukończenia 25. roku życia, jeżeli:

- 1) uczy się w szkole;
- 2) uczy się w uczelni;
- 3) uczy się u pracodawcy w celu przygotowania zawodowego;
- 4) uczy się na kursach, jeżeli ich ukończenie jest zgodne z indywidualnym programem usamodzielnienia;
- 5) legitymuje się orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (art. 37).

Po trzecie, możliwa jest sytuacja, że student osiągnął pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej, ale aktualnie mieszka z rodzicami biologicznymi. Sam fakt więc przebywania w przeszłości w pieczy zastępczej nie ma tutaj znaczenia. Kluczowe bowiem jest złożenie oświadczenia przez studenta, że nie prowadzi gospodarstwa z żadnym z rodziców oraz dodatkowo trzeba spełnić przesłankę osiągnięcia pełnoletności, która musiała nastąpić, gdy przebywał on w pieczy zastępczej.

Po czwarte, w praktyce problematyczne jest to, że student przebywa w systemie pieczy zastępczej aktualnie. Zdarza się bowiem tak, że rodzina, w której student osiągnął pełnoletność nadal wspiera go. Bywa i tak, że mieszka z nimi, ale może to być również okoliczność, że studentowi opłacany jest pokój czy nawet mieszkanie, aby mógł się kształcić, przez taką rodzinę. Przyjmuje się, że wraz z momentem osiągnięcia pełnoletności ta swoista więź z opiekunami prawnymi przerywa się. Nie oznacza to jednak, że takie wsparcie uzyskiwane od opiekunów prawnych powinno umykać organowi z pola widzenia. Jest to bowiem klasyczny przykład, gdy opiekun prawny staje się opiekunem faktycznym. Skutek jest taki, że dochody opiekuna faktycznego należy uwzględnić przy ocenie sytuacji materialnej studenta. Są różne sytuacje rodzinne. Przykładowo, student sam zgłasza, że babcia była jego opiekunem prawnym, osiągnął on pełnoletność ale nadal z babcią mieszka, albo babcia nadal wspiera go materialnie - jest więc babcia opiekunem faktycznym. Osoby, które osiągnęły pełnoletność w pieczy zastępczej mogą ubiegać się o różnego rodzaju świadczenia szeroko rozumianej pomocy społecznej - jeśli więc student przedstawia dokument, że świadczenia pobiera dotychczasowy opiekun prawny, to należy również uznać go za opiekuna faktycznego.

Po piąte, student powołujący się na przesłankę osiągnięcia pełnoletności w pieczy zastępczej winien udokumentować swoją sytuację materialną. Gdy wykazuje dosłownie dochów 0 (słownie: zero) złotych to obowiązują go reguły z art. 88 ust. 4-5 PSWiN. Aktualna jest reguła trzech pytań, w tym o wydatki studenta. Skoro zaś jest objęty pomocą z tytułu osiągnięcia pełnoletności w pieczy zastępczej, bez trudu przedstawi odpowiednie zaświadczenia o zasiłkach, które jednak dochodem nie są.

W następnym wpisie - ostatnia przesłanka.

Oferta webinarów dostępna jest na stronie [Instytutu Prawa Szkolnictwa Wyższego i Nauki](#) - w zakładce [Webinary](#).

Blog pt. Pomoc materialna dla studentów jest częścią zadania publicznego współfinansowanego ze środków Ministerstwa Edukacji i Nauki otrzymanych w 2023 r. w ramach konkursu „Organizowanie i animowanie działań na rzecz środowiska akademickiego”.